

Onderzoeksresultaten Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugd

Datum: 25 mei 2021

Inleiding

Het samenwerkingsverband vo Noord-Kennemerland heeft in maart 2021 de Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugd (AOJ) van het Nederlands Jeugd instituut (NJI) uitgevoerd in de regio Noord-Kennemerland. De monitor geeft inzicht in de aansluiting tussen het onderwijs- en jeugdhulpaanbod en de kwaliteit van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in de regio Noord-Kennemerland. De uitkomsten geven een goed beeld van de huidige stand van de samenwerking. Dit is de derde keer op rij dat deze monitor wordt uitgevoerd in de regio Noord-Kennemerland (de eerste keer in 2016 en de laatste keer in 2018).

Beschrijving respondenten

De monitor AOJ is een enquête onder professionals met expertise op het gebied van onderwijs en/of jeugdhulp. In 2021 hebben 41 participanten deelgenomen aan de monitor: 22 respondenten zijn werkzaam in de jeugdhulp en 19 respondenten zijn werkzaam in het onderwijs. De respondenten uit het onderwijs zijn werkzaam in het regulier voortgezet onderwijs, met als functie ondersteuningscoördinator (32%) of consulent passend onderwijs (15%). De respondenten uit de jeugdhulp zijn onder andere werkzaam als (jeugd)hulpverlener (15%), leerplichtambtenaar (12%), schoolmaatschappelijk werker (5%) of in de jeugdgezondheidszorg (7%).

Leeswijzer

Onderstaand leest u de onderzoeksresultaten. Hierin zijn citaten uit de open vragen verwerkt, zodat er een goed beeld vanuit de praktijk ontstaat. Het rapport brengt eerst de onderzoeksresultaten in kaart. Vervolgens wordt een aantal verbetervoorstellen die door respondenten zijn geformuleerd besproken. Hierop aansluitend vindt u de conclusie en aanbevelingen. Ten slotte citeren we een aantal uitspraken waar respondenten trots op zijn in de samenwerking en een aantal voorbeelden van goede samenwerking.

Onderzoeksresultaten

In het onderzoek staan vijf thema's centraal: 1. Vormen van samenwerking; 2. Organisatie van de zorg; 3. Oordeel samenwerking; 4. Preventie; 5. Evalueren, leren en ontwikkelen. Daarnaast zijn twee extra open vragen gesteld met betrekking tot de inzet van J&G coaches en het terugdringen van schoolverzuim.

Vormen van samenwerking

Samenwerking in multidisciplinaire overleggen

Alle respondenten geven aan dat er een multidisciplinair overleg is waaraan professionals uit het onderwijs en de jeugdhulp deelnemen. De respondenten geven aan dat aan circa 78% van de overleggen ouders deelnemen en dat aan circa 71% van de overleggen jongeren deelnemen. Wanneer de jongere niet aanwezig is, heeft dat vaak een reden. Jongeren worden net als ouders altijd uitgenodigd.

Volgens 93% van de respondenten worden tijdens deze overleggen afspraken gemaakt over een gecombineerd aanbod van onderwijs en jeugdhulp. Bij 63% van de overleggen zijn er deelnemers aanwezig die gemandateerd zijn om een gecombineerd aanbod van onderwijs en jeugd toe te wijzen. Vanuit school is er veelvuldig afstemming met de J&G-coaches en de wijkteams (83%) over de inzet van de jeugdhulp. De afspraken rondom privacy zijn algemeen bekend (bij 95% van de respondenten).

Samenwerking school en jeugdhulp

De school heeft veelal geen zicht op de inzet en betrokkenheid van de jeugdhulp (36% van jeugdhulpprofessionals geeft dit aan, 47% van de onderwijsprofessionals geeft dit aan). Zeker als de jeugdhulp buiten school om is geregeld. De respondenten geven hierover het volgende aan:

- *Als ouders of leerling niet melden dat er jeugdhulp is, weten wij als school vaak van niets. Onderwijs zoekt vaak overleg met jeugdhulp; andersom gebeurt dat zelden.*
- *Ik heb zicht op de leerlingen die met mij besproken worden als J&G coach in het vo. Worden ze niet met mij besproken dan heb ik er geen weet van. Ik ben dus erg afhankelijk van de input vanuit school. Vanuit gemeente / jeugdhulp wordt er ook niet vaak contact met mij gezocht rond een leerling.*
- *In de praktijk zien we grote verschillen in de betrokkenheid van hulpverleners bij de trajecten van jongeren en tevens bij de mdo's. Zij worden wel te allen tijde uitgenodigd.*
- *Wanneer er een leerling bij ons op school geplaatst wordt, hebben we helder of er hulpverlening binnen het gezin is. Wanneer er geen hulpverlening binnen het gezin is, laten we kennis maken met onze, aan school gekoppelde, J&G coach. Zo is het gezin op de hoogte van de mogelijkheden aan hulp binnen de school.*

Kindveiligheid

De monitor vraagt apart naar de mate waarin kindveiligheid besproken wordt in de overleggen. 36% van de respondenten van de jeugdhulp geeft aan dat bij niet elk multidisciplinair casusoverleg de kindveiligheid besproken wordt en gehandeld wordt volgens de richtlijnen van de meldcode. Bij de respondenten uit het onderwijs is dit percentage aanzienlijk hoger, namelijk 58%. Deze uitkomst vraagt een nadere uitvraag. Is kindveiligheid onvoldoende onder de aandacht van de professionals?

Organisatie van jeugdhulp/zorg

De organisatie van de zorg is bevraagd middels vier stellingen. Deze stellingen betreffen de aanwezigheid van een vast contactpersoon, het functioneren op school, de afstemming over het terugdringen van verzuim en de vroegtijdige en snelle inzet van jeugdhulp.

Vast contactpersoon

De aanwezigheid van een vast contactpersoon vanuit alle scholen/jeugdhulp(instanties) wordt door enkele respondenten niet herkend. De respondenten vanuit de jeugdhulp geven aan dat er overal (32%), op de meerderheid (41%) of op een deel (27%) van de scholen/jeugdhulp(instanties) een vast contactpersoon aanwezig is. Daarentegen, geeft 21% van de respondenten uit het onderwijs aan dat nergens een vast contactpersoon aanwezig is. Daarnaast geeft slechts 5% van de onderwijsrespondenten aan dat

bij alle jeugdhulp(instanties) een vast contactpersoon aanwezig is. Driekwart van de respondenten uit het onderwijs geeft aan dat bij de meerderheid of een deel van de jeugdhulp(instanties) een vast contactpersoon aanwezig is.

Functioneren op school

De tweede stelling is: 'Het functioneren op school maakt altijd onderdeel uit van de jeugd- en gezinsplannen'. 31% van de respondenten uit het onderwijs en 46% van de respondenten uit de jeugdhulp geven aan dat dit gebeurt bij elke of de meerderheid van de scholen. Opvallend is dat 5% van de respondenten uit het onderwijs aangeeft dat dit nergens het geval is, terwijl 0% van de respondenten uit de jeugdhulp dit aangeeft.

Afstemming over terugdringen verzuim

Op de stelling: 'Er is altijd afstemming rond het terugdringen van verzuim tussen onderwijs, jeugdhulp en leerplicht' hebben de respondenten uit het onderwijs en jeugdhulp vergelijkbaar geantwoord. Gemiddeld 64% van de respondenten geeft aan dat dit bij elke school of de meerderheid van de scholen het geval is.

Vroegtijdige en snelle inzet jeugdhulp

De laatste stelling betreft 'De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp leidt tot een vroegtijdiger en snellere inzet van de jeugdhulp'. De respondenten uit de jeugdhulp hebben deze stelling relatief positiever beantwoord dan de respondenten uit het onderwijs. 86% van de respondenten van de jeugdhulp is het hier (helemaal) mee eens. Bij het onderwijs is dit iets lager, namelijk 64%.

Oordeel over de samenwerking

De respondenten uit de jeugdhulp en het onderwijs geven respectievelijk gemiddeld een 6,8 en een 6,4 voor de samenwerking. Bij het onderwijs geeft 21% een onvoldoende (5 of lager). Bij de jeugdhulp is dit slechts 5%. De samenwerking kan volgens de respondenten versterkt worden wanneer de jeugdhulp meer initiatief zou nemen in de samenwerking en er betere communicatie is tussen de jeugdhulp en onderwijs.

Preventie

De respondenten vanuit jeugdhulp en onderwijs ervaren de gezamenlijke aandacht voor preventie door collectieve signalen van kinderen/jongeren bespreekbaar te maken vergelijkbaar. Gemiddeld 85% van de respondenten ervaren dat deze gezamenlijke aandacht aanwezig is. 63% van hen geeft aan dat er afstemming tussen scholen en wijkteams/CJG plaatsvindt over het inzetten van preventieactiviteiten gericht op kinderen/jongeren en ouders.

Welke stappen kunnen nog gezet worden?

De open vraag 'welke stap kan nog gezet worden om jongeren beter/eerder te ondersteunen en daarmee zwaardere hulp te voorkomen?' geeft een goed beeld van ontwikkelpunten voor de regio:

- Vrijwel de helft van de professionals noemt meer inzet van de J&G-coaches.
- Daarnaast wordt het versterken van de Jeugd-GGZ (J-GGZ) op school genoemd.
- Ook wordt aangegeven dat er de mogelijkheid voor leerlingen zou moeten zijn om een laagdrempelig praatje/steunend gesprek te kunnen hebben, zonder beschikking of dat ouders hierover meteen op de hoogte worden gesteld. Jeugdwerk is een vorm die daarbij genoemd wordt.
- Kennis over de sociale kaart bij mentoren zou helpen om beter te kunnen verwijzen.
- Een reële overdracht vanuit het primair onderwijs en snel contact met ouders werden ook genoemd.
- Ten slotte wordt meerdere malen benoemd dat het belangrijk is dat de wachttijden bij jeugdhulp worden teruggedrongen.

Evalueren, leren en ontwikkelen

Er zijn drie vragen gesteld over evalueren, leren en ontwikkelen. Gemiddeld gezien hebben de respondenten uit de jeugdhulp deze vragen positiever beantwoord dan het onderwijs. De antwoordopties waren ja, nee en weet ik niet.

Aanwezigheid gezamenlijke evaluatie

68% van de respondenten uit de jeugdhulp en 53% uit het onderwijs geven aan dat er een gezamenlijke evaluatie van de uitvoering van hulp en onderwijs is. Opvallend is dat 42% van de respondenten uit het onderwijs aangeven dat deze gezamenlijke evaluatie niet aanwezig is, terwijl slechts 5% van de jeugdhulpprofessionals dit aangeeft. De overige respondenten geven aan dit niet te weten.

Gezamenlijke scholing/werkleerbijeenkomsten

Er is gevraagd of er gezamenlijke scholen/werkleerbijeenkomsten met professionals van zowel onderwijs als jeugdhulp plaatsvinden. Onder de respondenten uit de jeugdhulp geeft 77% aan dat dit plaatsvindt, en 14% niet. Onder de respondenten uit het onderwijs geeft 58% aan dat deze bijeenkomsten plaatsvinden, en 26% niet.

Benutting feedback ouders en jongeren in leer- en verbetercyclus

Onder de respondenten uit de jeugdhulp rapporteert 77% dat deze feedback benut wordt, en 14% niet. Onder de respondenten uit het onderwijs geeft 58% aan dat dit benut wordt, en 26% niet.

Preventieve werking J&G coaches

In aanvulling op de standaard vragen van de monitor AOJ is de volgende stelling bevestigd onder de respondenten: 'De inzet van de Jeugd -en Gezin vo coaches (J&G coaches) werkt preventief: Het helpt om op tijd te acteren op vragen van jongeren en te voorkomen dat problemen groter worden.' 80% van de respondenten onderschrijft deze stelling.

Terugdringen schoolverzuim

Daarnaast is gevraagd welke stap nog gezet kan worden om het schoolverzuim te verminderen. De antwoorden van de respondenten zijn te verdelen in diverse thema's:

- De inzet/uitbreiding van M@ZL wordt door meerdere respondenten genoemd met aandacht voor het bespreekbaar maken van (ziekte-)patronen van verzuim.
- Ook wordt genoemd dat geoorloofd verzuim vaak net zo zorgelijk is als geoorloofd verzuim en dit meer onder de aandacht gebracht moet worden.
- Daarnaast wordt het verbeteren van de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs genoemd.
- Ten vierde ook het inzetten op preventief werken, zoals de inzet van JGGZ-VO, het vroegtijdig signaleren op scholen en mentoren hierin versterken en het eerder kunnen inzetten van de jeugdarts.
- Ten slotte werd genoemd dat het belangrijk is om jongeren een maatje of een coach aan te kunnen bieden als steun in de rug.

Voorbeelden om trots op te zijn

De respondenten hebben middels open vragen verschillende voorbeelden genoemd, waar men trots op kan zijn in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Een overzicht van de antwoorden:

Algemeen

- Ik ben trots op vrijwel alle casussen waarin wij samenwerken met jeugdhulp. Voor een leerling stelden we samen met de psycholoog een opbouwprogramma op, waardoor er nu vrijwel geen sprake meer is van verzuim.
- Laagdrempelig contact school en J&G coach, leerplichtambtenaar en GG.
- Goede afstemming met de Opvoedpoli om gezamenlijk doelen te stellen en het proces richting schoolgang te versnellen.
- Onlangs tot twee keer toe een goed overleg gehad met een leidinggevende van WSG. Er is nu meer wederzijds begrip en er zijn goede afspraken gemaakt.
- Situaties waarin in de samenwerking meer zicht is/komt op specifieke ondersteuningsbehoeften waardoor gerichtere handelingsadviezen gegeven kunnen worden, zodat de leerlingen beter in hun vel komen te zitten.

- Opbrengst van het tweejarig project interprofessioneel samenwerken in Noord-Kennemerland: Investeren in relatie, samenwerken, gezamenlijke visie, elkaars professionele rol leren kennen, de rollen scherp hebben, een gezamenlijke werkwijze en aanpak.

De samenwerking met de J&G coaches

- Inzet van J&G coach vo op het CLEO en afstemming consulent passend onderwijs samenwerkingsverband - J&G coach vo - leerplichtambtenaar.
- De betrokkenheid van de J&G coach vo bij een casus, die afstemt met ouders en jeugdhulp, en ons handelingsadviezen geeft voor op school.
- De snelle inzet van de J&G coach vo bij indicering van hulpverlening/sociale vaardigheidstraining heeft schooluitval voorkomen.
- Er zijn casussen waar een mooie driehoek is tussen gezin, school en hulpverlening. In onze functie kunnen wij school goed wegwijzen maken in de regels, afspraken en routes van jeugdhulpverleningsland; dit scheelt hen veel werk.

Aandacht voor verzuim en thuiszitters

- 2 maandelijks overleg met ondersteuningscoördinator (school) - consulent passend onderwijs samenwerkingsverband - J&G coach vo waarbij de thuiszitterslijst wordt besproken. J&G coach vo die aansluit bij interne ondersteuningsteam-overleggen.
- Inzet JGZ heeft er zorg voor gedragen dat een passend traject naar draagkracht/belastbaarheid is ingezet, waardoor uitval is voorkomen.
- Samenwerking in MDO's met ouders, jongere, school, jeugdhulp/Opvoedpoli/leerplicht heeft ervoor zorg gedragen dat de leerling weer naar school gaat en aan het opbouwen is.
- Leerling viel uit op school. Hulpverlening was betrokken, maar er moest opgeschaald worden. Regievoerder aangewezen en die heeft dit goed uitgezet. Binnen het onderwijs ook aanbod geregeld, waardoor op zeer korte termijn juiste hulp zowel thuis als op school tegelijkertijd kan starten.

Samenwerken met diverse partners

- De pilot JGGZ-VO; laagdrempelige toegang van inzet (basis)diagnostiek op school waardoor er snel handelingsadviezen komen voor school, leerling en ouders en inzet zwaardere hulpverlening (verwijzing zorgaanbieder) niet nodig is.
- BuitenGewoonLeren, een boerderij waarbij onderwijs centraal staat met hulp op juiste wijze.
- Voorwerk, waarbij jongeren op andere wijze gestimuleerd worden en schoolwerk wordt aangeboden.
- CLEO, een mooie tussenstap als het regulier even niet lukt maar niet helder wat wel kan/moet.
- De hulpverleningsorganisatie T. heeft een Entree opleiding opgezet samen met een MBO opleiding voor jongeren met een psychiatrische kwetsbaarheid. Hierdoor is alles in één hand voor een optimale afstemming met elkaar.
- Met Connect2Care hebben we korte lijnen, zodat ik ook direct kan oppakken wat de leerling over school bij hen aangeeft. Korte communicatielijnen en over het algemeen een grote welwillendheid met betrekking tot aanschuiven tijdens MDO's. Meedenken met de mogelijkheden binnen het onderwijs en dit ook afstemmen met ons.
- Samenwerking met Autstekend en CLEO rondom thuiszittende leerling die stagneerde. Grote betrokkenheid en een integraal plan.
- Ook positief over samenwerking met Level. We draaien een project met hulpverlening binnen school.

Verbetervoorstellen

Er is gevraagd hoe de samenwerking verbeterd kan worden, zodat dit hoger gewaardeerd kan worden. De antwoorden kunnen in de onderstaande drie thema's worden samengevat.

J&G coaches

- Bij meer capaciteit J&G coaches vo op de scholen, kan er verder geïnvesteerd worden in de vroegsignalering en is het mogelijk dat J&G coach vo een actievere rol kan spelen bij stagnerende trajecten en verbetering afstemming ingezette jeugdhulp en het onderwijs.

Rollen, taken en verantwoordelijkheden

- Meer duidelijkheid over wie wanneer betrokken moet raken, zodat je niet te veel expertise maar ook niet te weinig (fijn als alle mensen die nodig zijn, er meteen bij zijn; korte slagen) direct aan tafel hebt.
- Bij multi-problematiek is een regiehouder vanuit de gemeente nodig.

Verbinding met Jeugdhulp

- Jeugdhulp die het school-functioneren (mede) als uitgangspunt neemt in de behandeling.
- Jeugdhulp die standaard het initiatief neemt om ons te betrekken bij de behandelplannen en te evalueren met het onderwijs. Dit gebeurt wel, maar niet structureel en niet met elke partij.
- Er is nooit meer sprake van stoppen met hulpverlening zonder overdracht/overleg, waarbij de consequenties van dat stoppen voor alle betrokken partijen duidelijk zijn.
- Bespreken hoe ze zicht kunnen krijgen op wat een leerling belemmert en wat zijn ondersteuningsbehoeften op school/thuis/in de vrije tijd zijn en welke vaardigheden een leerling met de jeugdhulpverlener gaat versterken.

M@ZL

- Het uitrollen van M@ZL op alle scholen om het ziekteverzuim preventief tegen te gaan.

Conclusie

De Monitor Aansluiting Onderwijs Jeugd van het NJi heeft de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in kaart gebracht. Dit is de derde keer op rij dat dit gebeurt in de regio Noord-Kennemerland (de laatste keer was in 2018). 41 respondenten hebben deze monitor ingevuld: 22 respondenten zijn werkzaam in de jeugdhulp en 19 respondenten zijn werkzaam in het onderwijs. Verschillende onderwerpen over de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs zijn bevestigd. Gemiddeld wordt de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp met een 6,6 beoordeeld.

Aanbevelingen

De resultaten en bevindingen uit de monitor AOJ vormen een belangrijke informatiebron voor o.a. beleidsmedewerkers en bestuurders/wethouders om de aansluiting verder te verbeteren. De uitkomsten worden besproken in diverse overleggen.

In de regio Noord-Kennemerland zijn er vele voorbeelden waarin een goede samenwerking wordt benoemd (zie hierboven). Zoals o.a. de multidisciplinaire overleggen en de M@ZL aanpak. Er zijn mooie voorbeelden van goede samenwerking tussen jongere, ouders, school en hulpverlening. Deze samenwerking is het resultaat van jarenlang gezamenlijk bouwen, optrekken en ontmoeten. Het is belangrijk dit te koesteren, te behouden en uit te bouwen.

Daarnaast levert de monitor diverse aandachtspunten op:

- De samenwerking tussen scholen en jeugdhulpverleners kan en moet beter. De verbetervoorstellen en de aandacht voor kindveiligheid geven een duidelijke focus waarop in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp (en andere partners) nog stappen te zetten zijn. De punten die genoemd zijn bij rollen, taken en verantwoordelijkheden, en de verbinding met jeugdhulp worden met dit overzicht in de hand op dit moment besproken met de gemeente, samenwerkingsverbanden en partners in de netwerkgroep onderwijs-zorgarrangementen. We willen toe naar een klimaat waarin het gewoon is om elkaar aan te kunnen spreken op een goede samenwerking en waarin de bijdrage van de jeugdhulp aan de schoolgang en andersom standaard onderwerp is van gesprek.
- Op het gebied van preventie kunnen een aantal zaken beter, waaronder meer inzet van J&G coaches, de jeugd-GGZ en een mogelijkheid om laagdrempelig over problemen in gesprek te gaan met bijv. een jeugdwerker. De inzet van J&G

coaches heeft een preventieve werking volgens de respondenten. Bij meer capaciteit J&G coaches vo op de scholen, kan er verder geïnvesteerd worden in de vroegsignalering en is het mogelijk dat de J&G coach vo een actievere rol kan spelen bij stagnerende trajecten en verbetering afstemming ingezette jeugdhulp en het onderwijs.

- Wat betreft gezamenlijke evaluatie en reflectie is het belangrijk dat zowel onderwijs-, als jeugdhulpprofessionals deelnemen aan gezamenlijke evaluatiemomenten. De bijeenkomsten interprofessioneel samenwerken hebben hieraan bijgedragen.
- De adviezen om M@ZL breed te implementeren, is vorig jaar door de gemeenten gehonoreerd. Echter, de implementatie vindt gefaseerd plaats over een periode van drie jaar. Scholen kunnen, mede gezien de voorstellen die gedaan zijn, op diverse aspecten leren van elkaar en verder aanscherpen op de verzuimaanpak.
- De vraag om de J&G-coaches te versterken, is luid en duidelijk naar voren gebracht. Het is lastig om daar op dit moment met grote overschrijdingen op de jeugdzorgbudgetten van de gemeenten de handen voor op elkaar te krijgen. Vanuit het samenwerkingsverband blijft dit punt hoog op de aandachtlijst staan.